

Galilea. 153

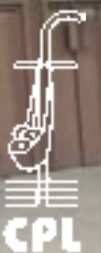
Litúrgia, pastoral, vida cristiana

Ser-hi present

A portrait of Lino Emilio Díez, a man with grey hair and glasses, wearing a light blue polo shirt. He is standing in front of a brick building with a large mural on the wall behind him.

Lino Emilio Díez:
«Ens hem de sentir
part d'una realitat
comunitària que és
l'assemblea litúrgica»

Número 21
Setembre-octubre de 2021
4,75 €

Any 4. Número 21
setembre-octubre 2021

Edita:

Centre de Pastoral Litúrgica
de Barcelona

Periodicitat:

6 números l'any

Subscripció anual**2020/2021:**

En paper: 27,00 €
Online: 19,00 €

Preu d'aquest exemplar:

4,75 €

Direcció:

Quiteria Guirao Abellán
gguirao@cpl.es

Equip responsable:

Antoni M.C. Canal
Lino Emilio Díez Valladares
Marja Guarch
M. Angels Termes
Joan Torra

Consell assessor:

Natàlia Aldana
Dolores Aleixandre
Elisenda Almirall
Benjitu Bareto
M. Antònia Bogónez
Anna-Bel Carbonell
Cori Casanova
Paula Depalma
Albert Dresaire
Manolo Juárez
Jordi Julià
Montserrat Lluveras
Tere Martín
Carme Munté
Juan Carlos Pérez
Marta Pons

Adreça:

Centre de Pastoral Litúrgica
Diputació 231
08007 Barcelona
Tel. 93 302 22 35
wa: 619741047
cpl@cpl.es

Web:

<https://galilea153.cpl.es/>

Fotografia de la portada:

Lino Emilio Díez

Dibuix plana 2:

Juan Carlos Pérez

Seguiu-nos a les xarxes
socials: @CPLeditorial

PRESÈNCIA REAL

En la litúrgia eucarística, Déu té una presència real. Estem vivint l'Últim Sopar del Senyor, el misteri pasqual, per la qual cosa hem de ser allà, en el temps de Déu, en l'espai de Déu (cf. Francesc, *En missa sin reloj*, 14-2-2014).

Tanquem aquesta revista en un moment en el qual els mitjans de comunicació ens informen de la minorització de la cinquena onada de la pandèmia per Covid-19 i que la vacunació avança a bon ritme. Sense que sigui notícia de primera pàgina, les nostres comunitats parroquials mantenen la seva funció de ser llocs reals de trobada i celebració de la fe. Ara bé, ¿estem tornant a la presencialitat i a la participació real amb tot el nostre ésser?

Aquesta pot ser una pregunta oportuna després d'unes setmanes en les quals esperem haver desconnectat de la rutina que ens marca la vida quotidiana. Sense que hi hagi respostes segures i inamovibles, us convidem a una lectura relaxada i atenta que en el sentit de la pregunta ens aporten els i les nostres articulistes.

Tot just començar, l'entrevista de la Carme Munté a en Lino E. Díez ja ens diu: «Parlar de litúrgia és parlar d'encarnació, de la dimensió més sensible de la nostra vida cristiana. És molt important la corporalitat, perquè la presència de Déu passa a través dels signes, els gestos, les paraules».

L'Antonio Alcalde ens anima a cantar: «En l'assemblea ningú no s'ha de quedar sense cantar. Si l'uníson de les veus és imatge i signe eficaç de l'uníson dels cors, si el cant empara la Paraula de Déu, si crea comunió, reconciliació, etc., ningú no ha de romandre com a mut espectador en la litúrgia».

En Lluís Magriñá ens presenta el conjunt de mosaics obra del jesuïta Marko Rupnik, «Espai de Trobada», en el santuari de la cova de Sant Ignasi, Manresa: 93 figures en 25 escenes de la nostra vida amb Déu.

El grup de litúrgia de Santa Eulàlia de Vilapicina ens apropa a la tasca que han realitzat perquè les mesures de prevenció, que ha estat necessari implementar, interfereixin el mínim possible en les activitats o celebracions que donen sentit a la nostra vida cristiana.

La Natàlia Aldana ens anima a «superar les pors, els recels, i sortir a recuperar la nostra presencialitat, el nostre ésser físic en un espai i temps concret».

En Bernabé Dalmau amb un títol suggeridor, *Assemblea litúrgica sense presència física*, en el seu contingut ens recorda: «Si alguna cosa caracteritza la litúrgia és que és obra d'Església, actualització del misteri de Crist que implica tota la persona del creient, especialment en la seva corporeïtat...».

Les seccions pròpies del temps de durant l'any i l'oració, completen la revista. Totes les persones que fan possible aquesta revista us desitgem un bon inici de curs i demanem a Déu que «ens dugui a la plena consciència i al compromís envers els nostres germans i germanes».

QUITERIA GUIRAO ABELLÁN
gguirao@cpl.es

UN ESPAI DE TROBADA

LLUÍS MAGRIÑÀ, *Manresa*

L'obra de l'artista jesuïta Marko Rupnik va ser concebuda durant la seva visita al Santuari de la Cova de Sant Ignasi de Manresa l'any 2015. La proposta que li vam fer va ser «un itinerari des dels Exercicis Espirituals de la història de la Salvació» de les vuit estances, en imatges bíbliques. Les quatre setmanes del llibre d'exercicis de sant Ignasi de Loiola: Principi i fonament, la crida i la vida pública de Jesús, la Passió i mort, i la Resurrecció i contemplació per assolir l'amor, queden recollits en les vuit estances.

Des de llavors va treballar amb el seu equip en el Centre Aletti a Roma per anar dissenyant cadascuna de les vuit estances que formen les estances laterals del santuari. Quan Rupnik i el seu equip van arribar a Manresa, el març de 2021, van obrir diversos contenidors on portaven diferents materials: figures, caps, mans, peus, així com marbres i mosaics dels cinc continents. Però allò realment important va ser l'equip humà de vint-i-dos artesans, de més de deu nacionalitats diferents que van treballar nit i dia per acabar els mosaics en dues setmanes. Ells i elles havien estudiat amb Rupnik les tradicions cristianes d'orient i occident, dominaven diferents branques de l'art, les antigues icones, els mosaics clàssics, la Bíblia, la història, i a més a més feien del seu treball un temps de pregària. En la vivència de la fe resideix l'energia per transmetre la història sagrada, en aquesta obra d'art contemporani, que contemplem avui.

En els mosaics la llum sembla que brolla directament de les pedres. A les figures han cuidat especialment les cares i les mans, moltes d'elles les van fer a Roma i altres les van acabar aquí. Cada rostre ha portat més d'una setmana a cada artista per completar-lo i en total hi ha 93 figures al santuari a 25 escenes de la nostra vida amb Déu. La unió de les tesselles està més separada en els fons, es va acostant en els vestits i la seva unió és mil·limètrica en els rostres i en les mans. La matèria fragmentada es va unificant a mesura que s'acosta a l'humà i que l'humà s'acosta al diví. També hi ha un codi de colors que acompanya tota l'obra, per exemple: el daurat, el vermell i el blanc contenen la presència de Déu, però el gris i el negre són l'absència

de bé, de llum i la llunyania de Déu.

Quan li vàrem preguntar a Rupnik com podríem anomenar el conjunt de mosaics d'aquesta obra d'art al Santuari de La Cova de Sant Ignasi, ens va respondre: «un espai de trobada». La contemplació d'aquests mosaics desperta preguntes en el nostre interior, que ens porten a descobrir la presència de l'Esperit que habita en nosaltres.

[Marko Rupnik presenta els mosaics del Santuari de la Cova Sant Ignasi de Manresa \(YouTube\)](#)

Fotografia: Cova de Manresa

LINO EMILIO DÍEZ: RENOVACIÓ LITÚRGICA EN TEMPS DE COVID-19

CARME MUNTÉ MARGALEF, *Barcelona*

«Vivim una situació del tot peculiar que exigeix formes i respostes noves que no estic del tot convençut que siguem capaços de donar». Així comença aquesta entrevista que mantenim de forma telemàtica amb Lino Emilio Díez Valladares, religiós sagramentí, doctor en Sagrada Litúrgia i rector de la *Nostra Senyora del Santíssim Sagrament de Madrid*.

Nascut el 1962 a Madrid, Lino Emilio Díez és membre de la delegació episcopal de Litúrgia i Patrimoni de l'Arxidiòcesi de Madrid, i de l'Associació Espanyola de Professors de Litúrgia. També és membre del Centre de Pastoral Litúrgica i de l'equip responsable de la revista *Galilea. 153* i del Consell de la revista *Phase*.

La pandèmia, ens diu, ha irromput en un moment delicat per a la litúrgia. Al cap de 50 anys de la renovació litúrgica, ara hi havia necessitat de fonamentació i consolidació. Si bé la pandèmia ha interromput aquest procés, «l'aspecte positiu és que també posa en evidència que potser no estàvem afermant bé la nostra vida cristiana i que necessitem posar arrels més profundes».

¿Quina és la importància dels llenguatges corporals en la litúrgia?

Parlar de litúrgia és parlar d'encarnació, de la dimensió més sensible de la nostra vida cristiana. És molt important la corporalitat, perquè la presència de Déu passa a través dels signes, els gestos, les paraules. No hi ha sacraments si no hi ha signes concrets. No hi ha baptisme sense aigua, unció sense oli, Eucaristia sense pa i vi; no hi ha sacrament de l'orde si no hi ha imposició de mans i no es toca el cap de l'ordenand.

Dimensions que han quedat penjades per l'arribada de la pandèmia. ¿Què suposa?

En primer lloc, suposa un seriós perill, perquè el risc de l'espiritualisme extrem torna a aparèixer. En segon lloc, ha fet menystenir quelcom que és fonamental en la celebració litúrgica: la dimensió comunità-

ria, el fet sentir-nos convocats i reunir-nos com a Poble de Déu per celebrar el misteri de la salvació. Celebrem personalment, però no hem de celebrar individualment. Ens hem de sentir part d'una realitat comunitària que és l'assemblea litúrgica, la comunitat celebrant que ens converteix a tots en concelebrants de la litúrgia en virtut del nostre sacerdoti baptismal.

A l'hora de tornar a la litúrgia presencial, ¿s'haurà quedat molta gent pel camí?

És obvi que aquesta circumstància ha deixat gent pel camí i posa en evidència que, en les nostres celebracions dominicals, hi havia molta rutina. Les circumstàncies ens han obligat a no assistir-hi i hem descobert que tampoc no passava res. Això pot tenir una conseqüència greu de desvinculació de la comunitat i, per tant, de la vivència comunitària de la fe. Ara bé, de tot

en podem treure conseqüències positives. Així, també serveix de toc d'atenció i de crida per redescobrir el que és veritablement important, per replantejar-nos personalment i comunitària el sentit de la celebració litúrgica en la nostra vida, de la nostra participació comunitària, del nostre compromís amb la comunitat fins i tot econòmicament. Ha canviat radicalment la dinàmica econòmica perquè la gent estava acostumada a fer la seva aportació en la col·lecta en la celebració. Per tant, si no venen no hi ha col·lecta i, per tant, no hi ha ingressos. És la conseqüència menys important, però no oblidem que cal pagar els rebuts.

Certament, l'assistència a la celebració eucarística dominical ha disminuït de forma significativa. ¿Com ajudar a superar la por?

Hi ha persones grans que potser vindrien, però que no ho fan

perquè les famílies els diuen que s'esperin. Sempre dic que hem de continuar vivint sent prudents, però no covards. Hem d'ajudar la gent a celebrar i viure la fe i, en definitiva, a fer una lectura cristiana d'aquesta situació; a interpretar i llegir els fets a la llum de la fe.

¿La pandèmia ha suposat una acceleració del procés de secularització?

Estic convençut que la circumstància de la pandèmia ens ha avançat deu anys o més el procés de secularització no per una reflexió prèvia, sinó per la dinàmica de la convivència i de les relacions socials. Quan la fonamentació no és gaire forta tampoc en sentim una gran necessitat.

Abans de la pandèmia, ¿quin era l'estat de salut de la celebració litúrgica?

Estàvem en un moment delicat. A 50 anys de la reforma litúrgica, l'eufòria i l'entusiasme pels canvis s'havien acabat, però com va dir sant Joan Pau II, acabada la reforma toca fer renovació; és a dir, hem de fonamentar els canvis, formar les nostres comunitats cristianes per ajudar-les a anar més enllà del que són les formes externes noves, a descobrir els continguts profunds que aquestes formes volen expressar. La pandèmia ha suposat un parèntesi, però també ha manifestat la temptació del retorn a les formes anteriors, a la litúrgia tradicional, a fer mescleres indiscriminades entre litúrgia tradicional i litúrgia moderna.

¿Com valora el *motu proprio* del papa Francesc *Traditionis custodes*?

És una bona notícia. Confirma exclusivament la doctrina conciliar segons la qual l'anomenada «forma ordinària» és «única

expressió de la *lex orandi* del Ritu romà». Recupera el paper del bisbe com a moderador de la vida litúrgica en les esglésies locals, amb l'objectiu de restablir la unitat del ritu romà; la manera de celebrar és una expressió també de la nostra comprensió de l'Església i la seva presència al món. El més urgent, crec, és aprofundir en una bona formació litúrgica que eviti els no pocs «desoris» que encara es donen avui.

És habitual seguir l'Eucaristia per mitjans tradicionals com la televisió i la ràdio. Amb la pandèmia han proliferat nous canals. ¿Han vingut per quedar-se?

Es tracta d'un tema delicat. Hi ha una qüestió ben senzilla: ¿veure per televisió com algú sopa fa que tu sopis? No. Veus que algú sopa, però tu continues tenint gana. Aleshores, la situació excepcional fa que la retransmissió de la missa a través de televisió, Youtube, *streaming*... ens permeti un «mínim» de participació, però el desitjable és la celebració presencial comunitària i la participació sacramental. S'han d'assumir les circumstàncies excepcionals, però no convertir-les en norma. D'altra banda, en la proliferació de misses per les xarxes socials veig una mica d'exhibicionisme per part dels capellans, encara que sigui amb la millor intenció. Ens creiem imprescindibles, i situacions com aquesta ens demostren que no ho som tant, potser el greu és que no siguem capaços de fer altres propostes...

¿En aquest sentit, la Covid-19 ha permès un redescobriment de la importància de l'Església domèstica?

La pandèmia ens ha donat l'oportunitat de descobrir altres

dimensions de la celebració de la fe que probablement no han estat prou aprofitades. No podem oblidar que tot el Poble de Déu ha rebut l'Esperit en el baptisme i la confirmació. Per tant, les famílies són espais on podem celebrar la fe, resar junts, crear un espai per a la relació amb Déu. Aquesta ha estat i continua sent una dimensió poc aprofitada. Seria important no fer les famílies dependents de les misses que fa el capellà a vegades des del menjador de casa seva.

¿La Covid-19 pot ser una oportunitat de major vivència i coneixement litúrgics?

Hi ha gent que desitja tornar a celebrar al temple amb la comunitat, això és un efecte positiu. Després, evidentment, hem d'aprofitar de forma efectiva el descobriment que hem fet de la nostra manca de formació. Hem de fonamentar molt més i diversificar les nostres maneres, és a dir, sembla que només sapiguem celebrar misses quan, de fet, la vida litúrgica té moltes altres expressions: la litúrgia de les hores pot ser un instrument perfecte per celebrar en família, encara que sigui en formats adaptats; o la importància de les celebracions de la Paraula, amb *prevere* o sense. Poden ser enriquiments fruit d'aquesta situació de pandèmia, però per a això ens cal més valentia i creativitat i superar molts dels nostres clericalismes. Els bisbes del nord d'Itàlia van encunyar una expressió molt interessant: «Més missa, menys misses». No es tracta de multiplicar-les, es tracta de qualificar-les amb densitat de sentit i profunditat de vivència.

CANT I ASSEMBLEA LITÚRGICA

ANTONIO ALCALDE, *Madrid*

«Digues-me com canta
la teva assemblea
i et diré quina mena
d'assemblea tens»

«Digues-me com cantes
i et diré com creus»

«Digues-me què cantes
i et diré què creus»

Fotografia: Cathopic

La pandèmia està essent vençuda. Arriba el temps de passar de la celebració virtual a la presencial, passar de l'oració personal a la comunitària, de la comunió espiritual a la comunió dominical presencial. La litúrgia és per celebrar-la comunitàriament, en assemblea reunida com a Poble de Déu.

El fenomen actual del cant de les assemblees «és producte de la varietat de les assemblees celebrants o, almenys, dels qui les animen» (Gelineau). «Em dius què cantes i et diré què creus» és el títol d'un llibre d'Scouarnec. Parafraçant el títol del llibre podem dir: «Digues-me com canta la teva assemblea i et diré quina mena d'assemblea tens» o «digues-me com cantes i et diré com creus» o «digues-me com cantes i et diré com creus» o «digues-me què cantes i et diré què creus». G.B. Montini, arquebisbe de Milà avui sant Pau VI, en comentar el treball pastoral dels seus preveres exclamà: «Una parròquia que no canta, no canta en cap sentit». Dit en clau més positiva ens dirà: «Si un poble canta mai no perdrà la fe». Parlant al sínode menor de Milà (1959) digué que calia «que el poble devot de les nostres esglésies sigui educat per al cant col·lectiu».

Els cants de l'assemblea han de pertànyer a un llenguatge comú i accessible a tots els que hi

participen. El poble els ha d'assumir i fer-ne la seva pregària, tots tenen dret a comprendre i participar a través del cant, especialment els qui tenen menys possibilitats. Això no vol dir rebaixar al màxim la qualitat musical i textual dels cants, sinó que implica pensar en tots i en cada un com els altres. Els cants de l'assemblea han de ser practicables per a la mitjana dels fidels reunits.

Cantar, tanmateix, exigeix el compromís complet de l'home. En les celebracions és quan les cançons desafien les persones a expressar la joia de la celebració en un to més alt. Hi ha moltes persones que creuen que no poden cantar. Amb tot, quan m'assec en silenci enmig d'una comunitat que està cantant m'excloc interiorment.

En l'assemblea ningú no s'ha de quedar sense cantar. Si l'uníson de les veus és imatge i signe eficaç de l'uníson dels cors, si el cant empara la Paraula de Déu, si crea comunió, reconciliació, etc., ningú no ha de romandre com a mut espectador en la litúrgia. Abstenir-se del cant equival a marginalitzar-se de l'assemblea i a trencar-ne la unitat.

- ¿Què aporta el cant en la celebració litúrgica de la nostra comunitat?
- ¿Dediqueu formació i temps al cant?

Us recomanem accedir als [materials adjunts](#) a la pàgina 2 d'aquesta revista, on trobareu una part de la introducció del llibre *Orar con los himnos* (Dossiers CPL 140), d'Antonio Alcalde.

LA LITÚRGIA EN LES CELEBRACIONS EN TEMPS DE PANDÈMIA

GRUP DE LITÚRGIA DE LA PARRÒQUIA DE SANTA EULÀLIA DE VILAPICINA, *Barcelona*

La pandèmia que encara patim, es va endur, sobretot, les persones estimades, però també va treure'ns de la nostra quotidianitat activitats o celebracions que donen sentit a la nostra vida cristiana, com és el cas de no poder participar en les celebracions eucarístiques. Malgrat el trasbals que va suposar, ho vam viure amb l'esperança posada en el Senyor.

Aquesta esperança alimentada per la pregària agermanada de tots els cristians i cristianes del món i sempre amb la benedicció del Sant Pare, va donar el seu fruit quan es va posar fi al confinament i vam poder tornar de nou a les nostres esglésies.

El retorn a la participació en les Eucaristies, va suposar el seguiment d'unes mesures preventives, dictades pel Govern, per evitar el contagi de la Covid-19. La tasca no va ser fàcil, ja que s'havien de fer canvis pel que fa a l'aforament i, sobretot, en la litúrgia de les celebracions eucarístiques.

Els fidels van entendre que el seguiment d'aquelles mesures possibilitaria el privilegi que tenim els cristians de participar i col·laborar en les nostres celebracions de diferents maneres.

Des de l'Equip de Litúrgia de la Parròquia de Santa Eulàlia de Vilapicina hem treballat perquè les mesures de prevenció implementades interferissin el mínim

possible en aquest espai de pregària personal que cadascú de nosaltres cerca en el moment que entra a la casa de Déu.

Un exemple clar el tenim en els cants, part rellevant en el conjunt de la litúrgia, com que no es podien fer servir els cantorals, vam decidir triar els més coneguts perquè la nostra prioritat era la participació de tots els fidels. L'acompanyament de l'orgue en els cants de les celebracions dominicals va ser un element cabdal, i va permetre, sobretot en la postcomunió, l'encontre de cadascun de nosaltres amb Déu.

El moment de la pau en la litúrgia de l'Eucaristia, va afegir un sentit especial al que ja té, la joia de retrobar-nos de nou en la celebració.

La nostra valoració ha estat, per tant, molt positiva, ja que tothom ha contribuït que les Eucaristies es poguessin celebrar amb la dignitat que es mereixen. Per tant, hem d'agrair la tasca dels sacerdots i personal col·laborador de la parròquia, dels fidels i, especialment, la misericòrdia i bondat de Déu i de la seva Mare, Maria, sense els quals això no hagués estat possible.

[Parròquia de Santa Eulàlia de Vilapicina \(web\)](#)

Fotografia: Santa Eulàlia de Vilapicina, Barcelona

Els fidels van entendre que el seguiment d'aquelles mesures possibilitaria el fet de participar i col·laborar en les nostres celebracions de diferents maneres.

Pregueu germans... tothom dret!

Alguns feligresos s'adonen que, segons l'església on acudeixen a celebrar l'Eucaristia, hi ha pràctiques diverses sobre el moment de posar-se drets a l'inici de la pregària eucarística. En alguns llocs encara mantenen el costum antic de posar-se drets en començar el prefaci: «El Senyor sigui amb vosaltres... Amunt els cors...»; però resten asseguts mentre el celebrant diu l'oració sobre les ofrenes.

A la majoria de llocs, tanmateix, ja fa temps que van aprendre que als moments principals de pregària que diu el celebrant el poble s'hi afegeix posant-se dempeus.

Però encara són molts els que no han aplicat la novetat de la tercera edició del missal, que avança el moment de posar-se drets al moment en què el sacerdot invita el poble a pregar dient «Pregueu germans...» (*Ordenament General del Missal Romà*, núm. 46). En aquest moment, el poble s'aixeca i respon: «Que el Senyor rebi...». Cert que costa canviar els costums, però si s'explica i s'orienta correctament, amb poc temps la comunitat s'acostuma a fer-ho bé.

La pau i l'Anyell de Déu

Són dos moments diversos en els ritus preparatoris de la comunió (*Ordenament General del Missal Romà*, núms. 82-83). Però sovint apareixen solapats, fins al punt que hi ha fidels que pensen que l'Anyell de Déu és el cant de pau, i la fracció del pa queda força desapercibuda. Val la pena separar bé els dos moments i donar-los el seu relleu.

Primer el ritu de la pau, que ha de ser sobri, amb els que tenim més a prop, sense destorbar el clima de silenci. Amb aquest signe «l'Església implora la pau i la unitat per a ella mateixa i per a tota la família humana, i els fidels s'expressen

l'un a l'altre la comunió eclesial i la mútua caritat, abans de combregar» (*Ordenament General del Missal Romà*, núm. 82).

El celebrant no comença la fracció del pa fins que el poble no ha acabat de donar-se la pau. I mentre es fa la fracció del pa, que és un ritu significatiu, s'entona l'Anyell de Déu (millor cantar-lo, si no almenys cal recitar-lo), però tampoc no comença a cantar-se abans. El secret és no anar més de pressa del compte: ni el celebrant a partir el pa, ni el director de cants a entonar l'Anyell de Déu. Certament, sense presses les coses es fan millor!

TEMPS DE RECUPERACIÓ

NATÀLIA ALDANA, *Montserrat*

Fotografia: capitell del Monestir Vell de San Juan de la Peña

La celebració de l'Eucaristia i els sacraments –també podem dir-ho de l'Ofici diví– és una acció de tota l'Església, no una acció privada d'una persona concreta, sigui quin sigui el seu ministeri

La pandèmia, ben cert, ha capgirat moltes dimensions de la nostra vida. Tots sabem la duresa que hem viscut: incertesa del desconegut, contagis, persones afectades, algunes d'elles conegudes nostres, altres a qui el virus se'ls ha emportat de forma cruel i inhumana... Ha canviat la forma de relacionar-nos, de fer les tasques quotidianes, fins i tot de celebrar la nostra fe. Ara, però, recuperem una certa normalitat, recuperem rostres i somriures amagats sota mascaretes, recuperem activitats socials, rutines i formes de fer. Sí, cal recuperar la vida que el virus ens ha pres!

¿La celebració de la fe i de la vida cristiana, com la recuperem? La pandèmia ha estat ocasió de viure-la i enfortir-la, de forma diferent, amb una creativitat desconeguda que cal tenir en compte. Ara, ¿com recuperem les nostres celebracions? ¿De quina manera?

No podem oblidar un dels grans avanços del Vaticà II: el sentit eclesial i participatiu de l'assemblea litúrgica. La celebració de l'Eucaristia i els sacraments –també podem dir-ho de l'Ofici diví– és una acció de tota l'Església, no una acció privada d'una persona concreta, sigui quin sigui el seu ministeri (cf. *Sacrosanctum Concilium* 26-27). No. És tota l'assemblea, tota l'Església qui celebra quan dos o tres

estan reunits en nom de Jesús (*Mateu* 18,20). I encara més, és Déu qui es fa present enmig de l'assemblea en les seves diverses dimensions (*Sacrosanctum Concilium* 7). Durant un temps ens hem vist privats de poder-nos reunir en assemblea litúrgica i celebrar com un sol cos, amb molts membres, la fe en Jesucrist. Ho hem suplert amb iniciatives noves, virtuals que han procurat donar respostes a necessitats concretes. Ara, però, cal superar les pors, els recels, i sortir a recuperar la nostra presencialitat, el nostre ésser físic en un espai i temps concret. Recuperar el «directe» que ens permet unir veus, cantar, proclamar, escoltar, veure, admirar, gustar, olorar, palpar la realitat divina que celebrem. La nostra natura encarnada ens demana recuperar el sentit de comunitat, el nostre ser assemblea convocada, el sortir del nosaltres mateixos per formar un nosaltres comunitari, eclesial.

Cal vèncer el virus també com a assemblea, com a grup de creients que ens reunim per escoltar l'Escltura i partir el pa (*Fets* 2,42). Cal recuperar-nos a nosaltres mateixos com a comunitat de creients. Som cridats a viure la fe en comunitat, no pas sols. Això ens enfortirà personalment i eclesialment. ¿Ho intentem?

Per a treballar en grup:

- ¿Formar part d'una comunitat cristiana, d'una assemblea de creients, m'ajuda o em destorba a l'hora de viure i aprofundir la meua fe?
- Durant la pandèmia vam fer servir diversos mitjans: retransmissions, fulls parroquials online, distància social, grups de pregària davant la dificultat d'assistir a les celebracions... ¿Què podríem incorporar a les nostres celebracions actuals presencials? ¿Quines coses ens faciliten la participació com a assemblea litúrgica?

DONES I LITÚRGIA

PAULA DEPALMA, *Madrid*

La relació entre dones i litúrgia és apassionant. Al llarg de la història moltes dones han celebrat la seva fe i ho han fet de maneres molt diverses. En les diferents religions, les dones han generat un llenguatge simbòlic i han configurat gestos, ritus i celebracions per parlar de Déu i amb Déu.

Poso com a exemple a Egèria, una peregrina hispana del segle IV que explica en el seu diari de viatge com resava amb la companyia de dones santes, llegien els fets de santa Tecla i agraïen a Déu per la bondat que es manifestava en les seves vides. En el seu diari, crida l'atenció la varietat de llocs, l'espontaneïtat de les paraules i el colorit que ofereix la vida a l'hora de celebrar la fe.

Aquesta diversitat ritual, simbòlica i lingüística que tradueix l'experiència de fe i de la comunitat creient no és només quelcom del passat. Vivim una Església caracteritzada conciliarment per la diversitat de ministeris i de carismes on la constitució *Sacrosanctum Concilium* anima a la «participació activa de tots». Aquest desafiament, per a tothom avui, de participar activament en el dinamisme ritual de la fe està obert.

Recordem que les celebracions litúrgiques, com la missa, recobren una força participativa diferent quan es concep la vida mateixa en la seva dimensió sacramental. Els textos profètics, dels quals els evangelis se'n fan ressò, rebutgen una litúrgia desconnectada de la vida. Des del Concili Vaticà II es promouen, per la seva part, nous models de participació. Una manera de fomentar-la (més enllà de la vivència espiritual interior i de diferents camins d'*aggiornamento*) consisteix justament a dibuixar aquest pont entre litúrgia i vida. Així podem parlar d'una vida eucarística, com ho feien els cristians dels orígens, i d'una litúrgia capaç de connectar i incidir en les situacions concretes.

El fet de fer de tot temps i lloc un temps i lloc sagrats constitueix una via de renovació que ajuda a viure més pregonament la litúrgia, i que permet, alhora, que la litúrgia irradiï vers la realitat i la transformi des de dins.

Materials i propostes per a la reflexió:

Espacios litúrgicos de mujeres. Revisar el pasado, transformar el presente, diseñar el futuro

Escrit per Paula Depalma

Aquest llibre et pot ajudar a aprofundir en la relació dones i litúrgia indagant en les diverses formes de participació en les celebracions al llarg de la història.

Dialoguem...

- ¿Com creus que celebraven les dones en altres temps? Posa exemples.
- ¿Saps d'algun ritu que feien les dones en relació amb l'Eucaristia? ¿Com el desenvolupaven?
- ¿Quin signe o gest es podria fer avui per arribar a unes celebracions més inclusives?

RECUPEREM LA PRESENCIALITAT EN LA LITÚRGIA

Durant més d'un any hem viscut una situació desconeguda, que ens ha fet qüestionar totes les nostres rutines i formes de fer i que ha alterat fins i tot els signes de la nostra litúrgia. Sembla, però, que ja estem retornant a una nova «normalitat» i l'experiència viscuda –moltes vegades amb dolor– ens pot ajudar a viure la nostra *presència* en les celebracions.

«Estar» significa «ser-hi», «ser en un espai i lloc concrets», i no podem «ser-hi» si no hi som conscients del tot: de la nostra presència i del nostre ésser ara i aquí...

Ja amb l'establiment de l'Aliança, Moisès convida el poble: a fer «festa a la presència del Senyor, agraint-li que el teu treball hagi prosperat» (*Deuteronomi 12,18*)
Celebrar davant la presència de Déu ens demana ser-ne conscients; saber que hi som i saber el que fem.

En aquest sentit m'agrada molt el consell que ens dona l'autor del *Cohèlet*:

«Reflexiona bé abans de dir res; no tinguis pressa a parlar en presència de Déu. Déu és al cel i tu a la terra; per tant, mesura les teves paraules» (*Cohèlet 5,1*), i Jesús, a l'evangeli de Mateu, seguint la Tradició,

resumeix tota la Llei amb aquestes paraules: «Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tot el pensament» (*Mateu 22,37*).
Amb tot el cor, tota l'ànima i tot el pensament...

Senyor, ajuda'ns a recuperar a les nostres celebracions la veritable presència davant teu, per ser conscients que estar en la teva presència ens ha de traspasar cor i esperit, per tal que ens adonem que «la paraula de Déu és viva i eficaç» (*Hebreus 4,12*) i ha de sacsejar les nostres intencions i pensaments per tal que ens dugui a la plena consciència i al compromís envers els nostres germans. T'ho demanem a tu com a exemple viu de la presència salvadora de Déu. Amén.

ESGLÉSIA DELS VIUS, DELS DIFUNTS I DELS SANTS

JOSÉ ANTONIO GOÑI, Pamplona

La celebració litúrgica no és una reunió d'un grup de cristians inconnexos de la resta de creients, sinó que celebren en comunió amb tota l'Església, això és, en comunió amb la triple realitat eclesial: els cristians que peregrinen en aquest món; els cristians ja difunts que esperen la visió de Déu; els cristians que participen de la glòria celestial.

En cada Eucaristia se'ns recorda aquesta triple comunió eclesial:

vius *I ara, Senyor, recordeu-vos de tots aquells pels quals us oferim aquest sacrifici: en primer lloc, del vostre servent, el papa Francesc, del nostre bisbe N., dels bisbes de tot el món i també dels presents que us fan aquesta ofrena, de tot el poble i de tots els qui us cerquen amb sinceritat de cor...*

difunts *Recordeu-vos també dels qui han mort en la pau de Crist, i de tots els difunts, la fe dels quals només vós heu conegut...*

sants *I a tots nosaltres, els vostres fills, concediu-nos, Pare clementíssim, que amb la Verge Maria, Mare de Déu, amb els apòstols i amb els sants...*

(Pregària eucarística IV)

Aquesta triple realitat eclesial ressona en l'any litúrgic en el mes de novembre en tres celebracions: la solemnitat de Tots Sants (1 de novembre), la commemoració de tots els Fidels Difunts (2 de novembre) i la festa de la dedicació de Sant Joan de Laterà (9 de novembre).

Solemnitat de tots els sants

En aquest dia festegem a tots aquells cristians que han viscut amb fidelitat i radicalitat l'evangeli de Crist, coneguts i desconeguts, els que estan inscrits en el santoral i els que la seva santedat no ha tingut reconeixement oficial. En definitiva, aquesta «multitud tan gran que ningú no l'hauria poguda comptar, gent de totes les nacions, tribus, pobles i llengües» (cf. *Apocalipsi* 7, 9) que contempen el rostre de Déu.

Commemoració de tots els fidels difunts

Encara que en multitud d'ocasions tenim presents els nostres difunts, el dia 2 de novembre, la litúrgia ens convida a resar particularment per ells per a evocar en els cristians l'esperança de la resurrecció i la participació en la vida divina. «Perquè –com diu el prefaci I de difunts– la mort, Senyor, no destrueix la vida dels qui creuen en vós, tan sols la transforma; i quan se'ls desfà la casa de l'estada terrenal en troben una altra d'eterna al cel».

Festa de la dedicació de Sant Joan del Laterà

La basílica de Sant Joan, que es troba en el pujol lateranense de Roma, és la catedral del Papa, en ella es troba la càtedra del successor de Pere. Ell és el cap de l'Església, per això en celebrar la dedicació de la primera i principal catedral, «mare i cap de totes les esglésies de la ciutat i del món» com llegim en la seva façana principal (*omnium Urbis et Orbis ecclesiarum mater et caput*), girem la nostra mirada a l'Església terrenal, que camina en comunió amb el Papa. I, a més, ens fa present que cada cristià és un veritable temple de Déu: «Perquè vós que enriqueu amb la vostra presència la casa d'oració, ens hi ompliu dels vostres dons, i ens transformeu en temple de l'Esperit, que brilla amb l'esplendor d'una vida santa» (Prefaci).

Podeu accedir als comentaris de les lectures del temps corresponent escanejant el codi QR o seguint aquest enllaç: <https://bit.ly/3gGYdhG>

Suggeriments per als cants de cada diumenge o festa al nostre web:
<https://goo.gl/FXg1V1>
 En castellà a
<https://goo.gl/Y17Siv>

Des del diumenge XXVII fins al diumenge XXXIV de durant l'any – cicle B

Del 3 d'octubre fins al 21 de novembre de 2021

Diumenge	Primera lectura	Segona lectura	Evangeli
D. 27 de durant l'any 3 octubre	Els dos formen una sola família <i>Gènesi 2,18-24</i>	Tant el qui santifica com els qui són santificats tenen un mateix pare <i>Hebreus 2,9-11</i>	Allò que Déu ha unit, l'home no ho pot separar <i>Marc 10,2-16</i>
D. 28 de durant l'any 10 octubre	Comparada amb la saviesa, tinc la riquesa per no-res <i>Saviesa 7,7-11</i>	La paraula de Déu esclareix les intencions i els pensaments del cor <i>Hebreus 4,12-13</i>	Ves a vendre tot el que tens, i vine amb mi <i>Marc 10,17-30</i>
D. 29 de durant l'any 17 octubre	Quan haurà donat la vida per expiar les culpes, veurà una descendència <i>Isaïes 53,10-11</i>	Acostem-nos confiadament al tron de la gràcia de Déu <i>Hebreus 4,14-16</i>	El Fill de l'home ha vingut a donar la vida com a preu de rescat per tots els homes <i>Marc 10,35-45</i>
D. 30 de durant l'any 24 octubre	Cecs i coixos, els faré tornar consolats <i>Jeremies 31,7-9</i>	Ets sacerdot per sempre com ho fou Melquisedec <i>Hebreus 5,1-6</i>	Rabuni, feu que hi vegi <i>Marc 10,46-52</i>
D. 31 de durant l'any 31 octubre	Escolta, Israel: Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor <i>Deuteronomi 6,2-6</i>	Jesús, que viu per sempre, no traspasa a ningú les funcions sacerdotals <i>Hebreus 7,23-28</i>	Estima el Senyor, el teu Déu. Estima els altres <i>Marc 12,28b-34</i>
Tots Sants 1 novembre	Vaig veure una gran multitud... Eren gent de tota nacionalitat <i>Apocalipsi 7,2-4.9-14</i>	Veurem Déu tal com és <i>1 Joan 3,1-3</i>	Alegreu-vos i feu festa, perquè la vostra recompensa és gran en el cel <i>Mateu 5,1-12a</i>
Commemoració dels Fidels difunts 2 novembre	¿Qui serà capaç d'allunyar-nos del Crist, que tant ens estima? <i>Romans 8,31b-35.37-39</i>	-----	Vull que estiguin amb mi allà on jo estic <i>Joan 17,24-26</i>
D. 32 de durant l'any 7 novembre	La viuda va fer un panet i el donà a Elies <i>1 Reis 17,10-16</i>	Crist va ser ofert una sola vegada, quan va prendre damunt seu els pecats de tots <i>Hebreus 9,24-28</i>	Aquesta viuda pobra és la que ha donat més de tots <i>Marc 12,38-44</i>
D. 33 de durant l'any 14 novembre	En aquell moment serà salvat el poble <i>Daniel 12,1-3</i>	Amb una sola oblació, ha consagrat del tot i per sempre els qui havien de ser santificats <i>Hebreus 10,11-14.18</i>	Reunirà els seus elegits, que vindran de tots quatre vents <i>Marc 13,24-32</i>
Crist Rei 21 novembre	La seva sobirania és eterna <i>Daniel 7,13-14</i>	El sobirà dels reis de la terra... ha fet de nosaltres una casa reial, uns sacerdots dedicats a Déu <i>Apocalipsi 1,5-8</i>	Teniu raó: jo soc rei <i>Joan 18,33b-37</i>

Assemblea litúrgica sense presència física

BERNABÉ DALMAU, *Montserrat*

El títol que encapçala aquestes reflexions pot semblar una contradicció verbal. Efectivament, si alguna cosa caracteritza la litúrgia és que és obra d'Església, actualització del misteri de Crist que implica tota la persona del creient, especialment en la seva corporeïtat, tal com ens evoca la més elemental consideració dels sagraments.

He escollit aquest títol per a testimoniar l'absència d'assemblea pròpiament dita durant els mesos més durs de la pandèmia. Si se'm permet començar per un apunt personal, diré que hi he entès i viscut més que mai el començament de la cèlebre Constitució del Vaticà II sobre l'Església en el món contemporani *Gaudium et spes, luctus et angor*: «La joia i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels homes contemporanis, sobretot dels pobres i de tots els qui sofreixen, són també la joia i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels deixebles de Crist, i no hi ha res de veritablement humà que no trobi ressò en el cor d'ells».

En el recer de la cel·la, en la intimitat de la vida monàstica comunitària, he entès més que mai que són aquests *gaudium, spes, luctus, angor*. Aquesta barreja d'angoixa i d'esperança, pensant contínuament que les compartia amb tota

la humanitat, ha marcat la meua vida durant gairebé un any i mig. La paraula «pandèmia» ja evoca, etimològicament, que tothom participa de la desgràcia. Teòricament ja ho sabíem que l'home és feble: la Bíblia ens ho ensenya a bastament. També la pregària de l'Església: com hem redescobert el *gementes et flentes in hac lacrimarum valle* de la Salve, nosaltres que ens creïem els reis del món!

I això que, des del punt de vista humà, la nostra comunitat monàstica no es pot queixar de res. Sí, com tothom, la pandèmia ens ha empobrit materialment. Un Montserrat sense pelegrins ni escolans resulta molt estrany, perquè tots tenim ben assimilada la simbiosi monestir-santuari.

Però els monjos hi érem. Potser més que mai, perquè la pandèmia ha impossibilitat activitats pastorals externes i gestions fora del monestir. La litúrgia ha esdevingut més familiar, però gens introvertida. Hem constatat l'encert d'haver apostat aquests darrers anys per les transmissions que els mitjans de comunicació permeten. Sabem que, precisament a causa de la pandèmia, ha augmentat el nombre dels «qui ens segueixen de lluny estant», per dir-ho amb els mots que ara formen

part de les nostres intercessions o salutacions rituals. No és rar que, un dia qualsevol, segueixin per internet la missa conventual tres o quatre centenars de persones. I la televisió de la missa dels dies festius, en la darrera Setmana Santa, s'apropà als cent mil espectadors. Cert, la vida sacramental demana presència física: gestos corporals, contacte amb els dons de la natura que la Paraula del Senyor santifica: pa, vi, aigua, oli... I, per tant, encara que la pandèmia ens farà canviar la vida, l'expressió de la fe cristiana reclama arreu del món –i també en els santuaris– una litúrgia presencial. En efecte, ni «l'home no és una illa» (T. Merton) ni l'Església és una entelèquia. És el moment d'apostar novament per l'assemblea. En efecte, «¿què és l'Església, sinó l'assemblea de tots els sants?» (Nicetes de Remesiana).

[Abadia de Montserrat \(web\)](#)